

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**«НАРОД МІЙ Є! НАРОД МІЙ ЗАВЖДИ БУДЕ! НІХТО
НЕ ПЕРЕСИЛИТЬ МІЙ НАРОД!»**

**Методичні рекомендації
до проведення Першого уроку для учнів основної школи
(5-9 класи) у 2014-2015 навчальному році**

Черкаси

2014

ББК 74.268.3(4 Укр)
М 74

Рекомендовано до друку Вченою радою ЧОПОПП.

Протокол № 2 від 28 травня 2014 року

Авторський колектив у складі Скринник О.М., учителя української мови та літератури Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №19 Черкаської міської ради; **Федорків М.В.**, керівника літературно-краєзнавчого гуртка Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 33 ім. В. Симоненка Черкаської міської ради; **Шкунди Т.А.**, заступника директора з виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 33 ім. В. Симоненка Черкаської міської ради під загальним керівництвом **Бугайчук Н.В.**, методиста лабораторії виховної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

Рецензенти:

Назаренко Г.А., кандидат педагогічних наук, проректор з наукової роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

Кудїн В.С., завідувач лабораторії виховної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

М74 «Народ мій є! народ мій завжди буде! ніхто не пересилить мій народ!»: методичні рекомендації до проведення Першого уроку для учнів основної школи (5-9 класи) у 2014 – 2015 навчальному році /Авторський колектив за загальним керівництвом Н.В.Бугайчук – Черкаси: Видавництво обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, 2014. – 64 с.

У збірнику вміщено методичні рекомендації та розробки уроків на допомогу педагогічним працівникам навчальних закладів для проведення свята Першого дзвоника та Першого уроку і подальшої роботи у напрямку формування духовно багатой і всебічно розвиненої особистості.

Розроблені рекомендації адресовані керівникам навчальних закладів, їх заступникам, класним керівникам, учителям – предметникам, усім, хто зацікавлений у духовному розвитку підростаючого покоління.

©ЧОПОПП, 2014.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
На допомогу вчителю. Спогади сучасників.....	9
З інтерв'ю Миколи Сніжка.....	21
Бугайчук Н.В. «Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не пересилить мій народ! Урок-дебати. 8,9 клас.....	23
Бугайчук Н.В. «Можна все на світі вибирати, сину, Вибрати не можна тільки Батьківщину». Розробка уроку-подорожі поетичними стежинами Василя Симоненка. 5, 6 клас.....	28
Скринник О.М. «Василь Симоненко – «лицар на білому коні в українській літературі». Розробка уроку. 7 клас.....	37
Федорків М.В., ШкундаТ.А. Екскурсія по музею-світлиці.....	45
Рекомендована література.....	51
Вірші В.Симоненка про Україну.....	57

Н.В.Бугайчук,
методист лабораторії виховної
роботи ЧОПОПП

ВСТУП

1 вересня - свято першого дзвоника - день знань - це, мабуть, єдине свято, яке одночасно є і загальним для всіх, і особистим для кожного ...

Це самий довгоочікуваний день для тих, хто вперше переступить шкільний поріг і тих хто вже давно вчиться. І ті й інші вступають в абсолютно нове життя. Тому цей день, найбільш хвилюючий і незабутній, проводиться традиційно у формі урочистої, емоційно насисеної загальношкільної лінійки. Заздалегідь спланована організаторська робота, спільно вироблена позиція щодо об'єднання усіх складових частин цього інтегрованого свята – запорука його ефективності, успішності, гармонійного багатогранного впливу на духовно-емоційний стан усіх учасників урочистостей.

Перший день перебування в школі першокласників – значна подія. Діти, які вперше переступають поріг школи, чекають зустрічі з першою вчителькою, бажають, щоб їх помітили та почули, хочуть бути активними учасниками свята. Необхідно так організувати роботу, щоб першокласники відчували свою значимість і те, що в школі на них чекає багато несподіваних відкриттів, захоплюючих зустрічей, цікавих вражень. Схвильованими й невпевненими завітають на свято першокласники, а вже наприкінці свята вони стануть справжніми школярами й повноправними членами учнівської родини.

Для всіх учнів цей день наповнений різноманітними святковими подіями. Першого вересня звучать привітання для вчителів, учнів та їхніх батьків, це день квітів і посмішок, це свято школи і громади. Це своєрідний старт нового навчального року, нового освітнього процесу. Кожна школа, район, місто має свої традиції проведення свята, своє бачення і підходи, а головне – надзвичайно творчих учнів, здатних виходити за узвичаєні рамки, мислити, уявляти, фантазувати, створювати нове, індивідуальне, унікальне, оригінальне й неповторне.

Перший шкільний день – це і є перша шкільна колективна творча справа – фактичний камертон року. І щоразу в цьому святі поєднуються традиційне, нове і цікаве. Успіх свята забезпечується

також майстерним поєднанням слова, музики, танцю, художньо-декоративного оформлення, гри.

Ретельно і комплексно продумана програма свята має бути змістовною, цікавою, динамічною, з використанням регіонального досвіду, особливостей та можливостей, традиційних і сучасних форм проведення шкільних урочистостей, із відзначенням важливих подій у житті країни, краю, школи.

Цей рік особливий тим, що вся українська спільнота готується до відзначення 70 - річчя Великої Перемоги. Тому на святі необхідно звернути увагу учнів, вчителів та батьків на той факт, що з кожним черговим святкуванням Дня Перемоги все яскравіше виражається ставлення молоді до цієї великої дати. Зв'язок поколінь, виховання у молоді почуття вдячності і відповідальності за майбутнє та шанобливого ставлення до ветеранів, все це спрямовано на формування у вихованців почуття патріотизму. Життя і становище нації значною мірою залежить від патріотизму її представників, що формується з раннього дитинства шляхом засвоєння національних вартостей.

У ході проведення Дня знань доцільно пригадати імена видатних людей села, району, міста, області, які доклали багато зусиль для мирного, щасливого життя, розвитку Черкащини й України та запросити почесних гостей до вітального слова.

У ході підготовки до проведення урочистих заходів **необхідно передбачити:**

1. Використання Державної символіки (Герб, Прапор, Гімн України) у порядку, встановленому чинним законодавством.

2. Урахування важливих пам'ятних та ювілейних дат 2014-2015 навчального року.

3. Розроблення сценарію урочистої лінійки, плану руху та розташування школярів у визначеному місці.

4. Широке інформування громади району (міста, села) про проведення урочистих заходів та висвітлення в засобах масової інформації матеріалів про організовані події.

5. Оформлення подвір'я школи, вулиць святкової ходи, центральної площі, стадіону, парку.

6. Підготовку подарунків для першокласників. Такими подарунками можуть бути книжки, канцелярські товари, інтелектуальні та логічні ігри, квитки до кінотеатру або театру, абонементи до розважальних дитячих центрів, солодощі, тощо.

7. Особливу увагу необхідно приділити організації питного режиму, виділити місця для відпочинку та особистої гігієни школярів та мешканців громади.

Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників пропонує Урок знань у 2014/2015 навчальному році присвятити національному, патріотичному вихованню, становленню незалежності України та 80-річчю від дня народження Василя Симоненка, розглянувши теми:

«Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину»;
«Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не пересилить мій народ!».

Під час проведення Першого уроку необхідно наголосити, що Україна - це найбільша країна Європи з різноманітними ландшафтами, виключно красивими місцями, цікавими звичаями місцевого населення, строкатою історією, Україна – унікальна скарбниця духовності і культури, щедра земля якої багата на літературні, мистецькі, наукові таланти.

На Першому уроці пропонуємо висвітлити життя і творчість видатного сина українського народу Василя Симоненка. Його поезія, за словами Олесея Гончара, вийшла із самих глибин народного життя. З мудрості народу, з горя його і його звитяжної боротьби виспівана вона. Звідси цей дух непоборний, яким вона пройнята, звідси та розпашіла пристрасть, яка буяє в ній...

Земле рідна! Мозок мій світліє
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!

Перший урок нового навчального року має стати поштовхом до подальшої роботи з вивчення минулого та сьогодення України, викликати бажання дізнатися більше про життя славетних земляків. Перший урок можна провести у формі традиційного, дебатів, засідання за круглим столом, диспуту, відкритого мікрофону, відео подорожі.

Особливу увагу доцільно звернути на те, що любов до Батьківщини - чи не найвищий акорд у всій поезії Василя Симоненка. Це підтвердила і перша збірка віршів «Тиша і грім», яка побачила світ 1962 року. Вона стала живильним явищем у тодішньому суспільному житті України, новим художнім поглядом на дійсність, розуміння сутності людини, гармонії її буття. «Тиша і грім» - єдина книга, що вийшла друком за життя поета. Вже після смерті його ім'я швидко оповилося підлими вигадками й злісними намовами. І тільки завдяки неймовірним зусиллям друзів читач все-таки дістав змогу одержати Симоненкові «Земне тяжіння» (1964), збірку новел «Вино з троянд» (1965), «Поезії» (1966), книжки «Избранная лирика» (1968), «Лебеді материнства» (1981), том вибраних поезій (1985) та дві книжки для дітей.

За ініціативи Спілки письменників України та Національної спілки письменників України було створено Всеукраїнську премію ім. Василя Симоненка. Депутати Черкаської обласної ради підтримали пропозицію щодо встановлення єдиної щорічної премії ім. Василя Симоненка. Премія (у розмірі 15 тис. грн) буде присуджуватися у двох номінаціях: для молодих та для авторитетних авторів за кращий художній твір.

Найкращими матеріалами на уроці слугуватимуть спогади сучасників митця, листи, автобіографічні та художньо-біографічні есе, літературознавчі розвідки, аудіо-декламації творів.

Варто запропонувати учням об'єднатися у малі групи «біографів», «літературознавців», «краєзнавців», «дослідників», які презентуватимуть факти життя та творчості письменника, зіставлятимуть мотиви та тематику поетичних творів митця, ознайомлюватимуть із історією пам'ятника Василя Симоненка на Черкащині. Доречно також оформити книжкову виставку творів В.Симоненка.

Зміст уроку для учнів основної школи рекомендуємо спрямувати на формування патріотичних почуттів, національної самосвідомості, правової й політичної культури, усвідомлення взаємозв'язку власної

долі з долею Батьківщини, шанобливого ставлення до батьків, учителів, громади, символіки держави та свого краю.

Форму проведення першого уроку вчитель визначає разом із учнями, дотримуючись принципу відповідності віковим особливостям та оптимального добору форм, методів, засобів та прийомів роботи. Цікавими для проведення будуть такі нестандартні форми: літературна вітальня, година спілкування, зустріч, полемічна бесіда, рольова гра, вікторина, жива газета, свято-презентація, усний журнал, турнір знавців, колаж, виставка творчих робіт, конкурс-інсценізація, інтелектуальна гра та інші.

Особливу увагу треба приділити проблемам усебічного розвитку культури міжетнічного спілкування, рішучого подолання проявів націонал-нігілізму та націонал-шовінізму, усунення причин, що їх породжують. Необхідно звернути увагу учнів, що свідомий громадянин України є насамперед морально стійкою людиною, яка веде здоровий спосіб життя, є працьовитою, милосердною людиною, без шкідливих звичок тощо.

З метою підвищення емоційного сприйняття у процесі проведення Першого уроку рекомендується використовувати музичні твори, відеоролики, мультимедійні презентації, фрагменти документальних фільмів, які висвітлюють сторінки життя і творчості В.Симоненка, минуле та сьогодення України, Черкащини, рідного міста, селища, села.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Відлуння десятиліть. Симоненко Василь. Біографія. Вірші. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virchi.narod.ru/poeziya2/simonenko.htm>
2. Управління освіти Київської області. Сторінка: Методичні рекомендації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ouo.org.ua/142-metodichni-rekomendatsiji>

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ. СПОГАДИ СУЧАСНИКІВ

1956 рік. Після знаменитого XX з'їзду КПРС, на якому тодішній більшовицький генсек Микита Хрущов вжахнув світ убивчо-викривальною доповіддю про нечувані злодіяння сталінської бандократії, здавалося б, на нашій вистражданій землі ніколи не повториться розгнуздана вакханалія багатомільйонного людомору. Та недарма в народі кажуть: із крокодилових яєць орли не вилітають. Як засвідчило життя, ніколи тоталітаризму не набути людського обличчя.

Не минуло й десяти літ після останнього цунамі сталінських репресій зими 1953 року, як над Україною знову замаячила лиховісна примара політичного терору. На той час на історичну арену ступило бунтівливе покоління шістдесятників, яке й стало об'єктом звірячої ненависті принишклих після критики культу особи сталіністів.

Ще одебілений од необмеженої влади Хрущов лишався на всіх найвищих партійних і державних щаблях, а вчорашні сталінські круки зграями потайки злітали під чорне крило Леоніда Брежнєва і затято гострили сокири для реваншистського терору.

Першими мали злетіти голови розумників із «гнилої» інтелігенції, яка за природою своєю була непримиренним ворогом будь-якої тиранії. А найпершими серед перших повинні були розкришитися під обухом нового людомору черепи вільнодумних письменників. І коли розпочалася повзуча реставрація сталінщини, саме народні речники відкрили своїми лобами брами концтаборів і таємних кадебістських психушок.

В Україні скорбний мартиролог брежнєвського терору судилося започаткувати не комусь іншому, як двадцятивосемилітньому талановитому поетові, сурмачеві знедоленого покоління дітей війни Василеві Симоненку.

Народився Василь Андрійович на другий день Різдвяних свят (8 січня) 1935 року в глухому поселенні Біївці Лубенського району на Полтавщині в сім'ї колгоспників. Дитинство його, за словами Олесь Гончара, чуло ридання матерів, що божеволіли від горя над фронтovими похоронками, воно брело за ними скородити повоєнні поля, тяжко добувати хліб насущний. Скупе на ласку було, мінами й снарядами бавилося його дитинство, коли від запізнiлих вибухів десь

біля степового вогнища ставали інвалідами діти — ці найбезвинніші жертви війни.

Після закінчення 1952 року середньої школи Василь вступив на факультет журналістики Київського університету. Одержавши через п'ять років диплом «літописця сучасності», працював у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», «Робітнича газета». Проте змістом і сенсом його життя була поезія і тільки поезія.

Про становлення поетів, як правило, пишуть: вірші складав ще на шкільній лаві, друкуватися почав у студентські літа. Цей стереотип абсолютно не підходить для Василя Симоненка. По-юначому щиро повіривши після XX з'їзду КПРС в торжество правди, свободи й демократії, він на повні груди вдихнув озон хрущовської «відлиги» і не ввійшов, а вітром-вітровінням увірвався в затхлу царину тодішнього красного письменства. Вже перші його поезії, що бурхонули на шпальти періодики, засвідчили: в українській літературі з'явився самобутній і зрілий Майстер.

Такий творчий старт легко міг запаморочити молодого поета, збити його на соцреалістичні манівці. Як це, до речі, сталося з багатьма його ровесниками-віршописцями. Малообдаровані від природи, але жадібні до грошей і слави, вони наввипередки пробивалися у «вірні підручні партії», аби прицмулитися до номенклатурного корита, нахапати літературних премій, одержати депутатські мандати, всістися в редакторські крісла, стати бодай тимчасовими власниками державних автомашин і дач, безкоштовних закордонних вояжів.

Симоненка нітрохи не манила вся ця мішура. Не з службового обов'язку, а за велінням серця Василеві боліли рани рідного народу, його злиденність, безправ'я, загроза національного виродження. Саме оприлюдненню цих пекучих проблем він і посвятив своє талановите перо, що, звичайно ж, не могло подобатися партноменклатурі. А ще більше не подобалася їй поетова непідкупність, його загострена соціальна чутливість, причетність до суспільно-політичного руху, породженого розвінчанням злочинів сталінізму неконформістським племенем шістдесятників.

Як відомо, напровесні 1960 року в Києві з волі пробудженого хрущовською «відлигою» юнацтва був заснований Клуб творчої молоді. На суспільно-політичній арені на горі партократам з'явилася ініціативна й динамічна громадська інституція, яка ставила своєю

метою об'єднати духовні й фізичні зусилля молодого покоління для розбудови оновленої України.

Хоча на той час Симоненко жив і працював у Черкасах, проте разом з Аллою Горською й Іваном Драчем, Ліною Костенко й Іваном Світличним, Євгеном Сверстюком і Василем Стусом, Миколою Вінграновським і Михайлом Брайчевським він став душею і окрасою цього Клубу. Охоче роз'їжджав по Україні, як загально визнаний поет брав участь у літературних вечорах і творчих дискусіях, виступав перед робітничою та сільською молоддю, прагнучи пробудити в душах ровесників національну самосвідомість і жагу до національного відродження.

Проте просвітницька діяльність не задовольняла Василя. Від природи людина діла, він прагнув роботи з конкретними, зримими результатами. Такими результатами, які б унеможливили в майбутньому реставрації сталінщини на рідній землі.

Скоро в Клубі творчої молоді для Василя знайшлася робота до душі. Тоді, коли він прилучився до комісії, котра мала перевірити чутки про масові розстріли в енкаведистських катівнях і відшукати місце потаємних поховань жертв сталінського терору. Разом з Аллою Горською вони обходили десятки прикиївських сіл, опитали сотні й сотні тамтешніх жителів, виявили урочища, де, за свідченням селян, більшовицькі кати ховали сліди своїх мерзенних злочинів,

Саме за участю Симоненка на основі незаперечних речових доказів для людства були відкриті таємні братські могили жертв сталінізму на Лук'янівському і Васильківському кладовищах, у хащах Биківнянського лісу. За його участю тоді ж був написаний і відправлений до Київської міськради Меморандум із вимогою оприлюднити ці місця печалі й перетворити їх у національні Меморіали.

Звичайно, керована «вірними ленінцями» Київська міськрада брутально зігнувала заклик поета до морального очищення перед нагло убієнними. Проте цей вчинок Василя Симоненка слід вважати високим громадянським подвигом і водночас власноручним смертним вироком. Бо відтоді талановитий майстер слова опинився, за компартійною термінологією, «в сфері особливого зацікавлення відповідних державних органів».

Щоправда, ще задовго до політичного краху великого «кукурузника» Хрущова Симоненко чітко і недвозначно усвідомив, що за обнадійливими «відлигами» не завжди настають жадані весни.

Більше того, йому дедалі чіткіше вчувалося лиховісне потріскування грядущих суспільних морозів.

Хіба ж не про повзучу реанімацію сталінізму свідчив бандитський розгін із застосуванням пожежних машин і водометів мирної сходки київської молоді біля пам'ятника Тарасу Шевченку в соту річницю прибуття з Петербурга домовини з прахом Кобзаря для перепоховання в українській землі? А що означало спішне видобуття сусловцями з ідеологічних прискринків пронафталіненого жупела українського буржуазного націоналізму? Чи як можна було розцінити свавілля цензури, яка в кожному правдивому слові поета чи газетяра вбачала «наклеп на прекрасну радянську дійсність» або «паплюження соціалістичних ідеалів»?..

Скорботною епітафією звучать слова, записані Симоненком до свого щоденника 3 вересня 1963 року:

«Друзі мої принишкли, про них не чути й слова. Друковані органи стали ще бездарнішими й зухвалішими. «Літературна Україна» каструє мою статтю, «Україна» знущається над віршами. Кожен лакей робить, що йому заманеться... До цього ще можна додати, що в квітні були зняті мої вірші у «Зміні», зарізані в «Жовтні», потім надійшли гарбузи з «Дніпра» й «Вітчизни»...

Скільки в цих рядках гіркоти й доконечного смутку! Щоправда, на той час Василь уже точно знав, що йому лишилося три чисниці до смерті. Знав давно, але, будучи людиною мужньою і трохи фаталістичною, не скаржився на долю. Єдине, що пекло йому душу, отруювало останні дні життя, то це — усвідомлення того, що примасковані вбивці, які прирекли його в могилу, залишаться верховодити на білому світі й будуть безкарно чинити свої чорні справи.

Смерть двадцятивосьмирічного лицаря української поезії уже три десятиліття оповита ядучим туманом загадок, легенд, міщанських пліток. Ні, в правильності висновків патологоанатомів ніхто не сумнівається, а от що передувало тим висновкам... Не тільки в пору князювання «товариша» Щербицького в Україні, а навіть у роки горбачовської «перебудови» на цю тему було накладено якнайсуворіше табу. А суть ретельно охоронюваного секрету полягає в тому, що Василя Симоненка по-звірячому «обробили», а точніше — прибили охоронці громадського порядку в міліцейських мундирах.

Сталося це влітку 1962 року. На залізничному вокзалі в Черкасах між буфетницею тамтешнього ресторану і Симоненком

випадково спалахнула щонайбанальніша суперечка: за кільканадцять хвилин до обідньої перерви самоправна господиня прилавка відмовилася продати Василеві коробку цигарок. Той, звичайно, обурився. На шум-гам нагодилося двоє чергових міліціонерів і, ясна річ, зажадали в Симоненка документи. Не передбачаючи нічого лихого, Василь пред'явив редакційне посвідчення.

Якби на місці Симоненка опинився будь-хто із черкащан, конфлікт на цьому, напевно б, і вичерпався. Але охоронці порядку, побачивши перед собою відомого поета, раптом ніби показалися. Замість того, щоб допомогти йому залагодити перепалку з буфетницею і побажати щасливої путі-дороги, як це належало б нормальним людям, вони безцеремонне скрутили Василеві руки й на очах здивованого натовпу потягли силоміць до вокзальної кімнати міліції. І була ця наруга вчинена над автором популярної в Україні книжки «Тиша і грім» зовсім не випадково.

У цивілізованих суспільствах завжди вважалося неписаним законом: тільки поетам Бог дарував право бути речниками рідного народу. У протруєній класовою ненавистю більшовицькій імперії, де всі загальнолюдські поняття поставлені з ніг на голову, право говорити від імені трудящих нахабно узурпували партійні вожді. Аби позбутися будь-якої конкуренції в боротьбі за вплив на маси, вони мобілізували всі ресурси пропагандистського, адміністративного та карального апаратів для дискредитації, обпльовування, а то й фізичного винищення справжніх народних речників. Недаремно ж в устах сталіністів слово «поет» було символом не просто «гнилого інтелігента», а політичного відступника, примаскованого контрика, потенційного ворога народу.

В останній фазі правління Хрущова перелицьовані сталіністи, послуговуючись досвідом політичних судових процесів 30-х років, винуватцем усіх бід в країні виставили творчу інтелігенцію. І найперше місце серед вигаданих відьом за більшовицькою традицією було зарезервоване письменникам. Тому виховані на постулатах неосталіністської політграмоти черкаські стражі порядку, здибавшись із відомим українським поетом, ідейно й морально були підготовлені до того, як із ним вчинити.

Уже ніколи й нікому точно не встановити, яка «душевна» розмова відбулася в них із Симоненком, але факт залишається фактом: тієї лиховісної ночі Василь невідомо чому опинився в камері

затриманих лінійного відділення міліції аж у містечку Сміла, що за 30 кілометрів від обласного центру.

Коли наступного ранку в редакції газети, де працював Симоненко, стало відомо про сумну пригоду Василя, в Смілу негайно виїхали його колеги-журналісти Петро Жук, Віктор Онойко і поет Микола Негода. Скорбний репортаж про ту поїздку опублікувала 27 лютого 1992 року «Літературна Україна». Ось уривок із нього: «Коли Василь (визволений з ув'язнення друзями. — О. М.) сів на передне сидіння поруч із шофером, повернувся до нас і закотив рукава сорочки:

— Ось подивіться... Ми жахнулися: всі руки були в синцях.

— А на тілі, здається, жодних слідів. Хоч били. Чим били, не знаю. Якись товсті палиці, шкіряні і з піском, чи що. Обробили професійно. І цілили не по м'якому місцю, а по спині, попереку.

— За що? — вихопилося в нас.

— Я, бачте, їм не сподобався. Коли везли туди, погрожували: ну, почекай, ти ще будеш проситися, на колінах повзатимеш. Я ж їх поліцаями обізвав і ще... Вони затягали виявилися. Як же: потрапила до рук така птиця. Та, мабуть, і звикли ставитися до людей, як до бидла... — Василь вилаявся і потім додав: — У тому казематі мене зачинили. Я почав грюкати в двері. Довго не відчиняли. Я ще дужче. З'явився один здоровило, як лещатами, скрутив за спину руки, на зап'ястя наче зашморг накинув, штовхнув донизу на дерев'яний лежак і прив'язав до нього поясами, що там були. Тепер я вже не міг і ворухнутися. Руки пекло, як у вогні. Кажу: що ж ти робиш, гад? Отоді він і почав мене лупцювати. І зараз відчуваю, ніби щось обірвалось усередині...»

Щось обірвалось усередині... Оце Василеве зізнання друзям «по гарячих слідах» і є ключем до розуміння його передчасної смерті. Саме в задріпаному лінійному відділенні міліції міста Сміли слід шукати витоки Симоненкової трагедії. Так, його не вбили в каталажці мордвороти в синіх мундирах, зате садистськими побоями прирекли на повільне й мученицьке вмирання. Відтоді Василь уже не жив нормальним життям, а нудив світом. Бо ні на хвилину його не полишали нестерпні болі в попереку, притамувати які медицина виявилася безсилою.

І хоч що б там базікали компартійні адвокати брежнєвщини, смерть поета Симоненка аж ніяк не була випадковою. Як засвідчили подальші суспільні події, подібним способом, запозиченим у гестапо,

були «знешкоджені» журналіст Євген Шинкарук, художниця Алла Горська, композитор Володимир Івасюк...

Передчасна смерть позбавила Василя невідвратної неминучості пройти через голгофу мордовських тюрем і потаємних психушок, як це випало багатьом його ровесникам-шістдесятникам. А в тому, що репресії чатували на Василя, немає анінайменшого сумніву. Бо ще за життя поета суслівська цензура поставила нездоланні рогатки кожному його творові на шляху до читача. А після панахиди, коли ще й земля не запала на Василевій могилі, з чийогось сатанинського благословення ім'я Симоненка стало швидко обростати струповинням осоружних вигадок, підлих інсинуацій, злісних наклепів. Сліпому було видно: поет Симоненко навіть мертвий був страшний і ненависний денационалізованій брєжнєвській партократії.

З неймовірними труднощами Василевим друзям доводилося «пробивати» у світ кожну його книжку. І все ж завдяки колективним зусиллям читач дістав змогу одержати Симоненкові «Земне тяжіння» (1964), збірку новел «Вино з троянд» (1965), «Поезії» (1966), «Избранная лирика» (1968), «Лебеді материнства» (1981), том вибраних поезій (1985) та дві книжечки для дітей.

Відійшов Василь Симоненко за межу життя 14 грудня 1963 року.

Український журналіст і прозаїк Олекса Мусієнко Українське слово. — Т. 3. — К., 1994

Чесний і чистий, він нагадує велику рибу, яка радісно вискочила з води, захопила свіжого повітря, сп'яніла від кисню свободи, затріпотіла на березі довіри і затихла...

«Здається, я став писати гірше, ніж рік тому. Зледачіли мозок і серце», — це його останні рядки в щоденнику, записані 20 вересня 1963 року. А 14 грудня 1963 року Василя Симоненка не стало. Що ж знесилювало його дух, його непокірну думку, яка з такою надією «вхопилася» за проголошені на ХХІІ з'їзді партії принципи демократизації суспільства? Василь Симоненко повірив у торжество правди, свободи і демократії, вільно вдихнув так необхідного митцеві озону, та доля була немилосердною...

«Минулої неділі ми були в Одесі, де місцеві твердолобі натішили нас своїм ідіотським жахом: аби чого не сталося. Фактично нам заборонили виступити на Шевченківському вечорі. Виходить, Тараса дехто боїться досі. Обивателі від революції», — писав він 6 липня 1963 року.

На Україні починався сумнозвісний період «загвинчування гайок» у літературі, в культурі за допомогою безвідмовного інструменту під назвою «націоналізм». Як було захистити слово правди, болю, страждання і надії на свій народ від цього безжального присуду? Не було і нема до сьогодні законодавства, яке б гарантувало юридично реальні права свободи творчості, свободи думки. Інакше б слово правди не витлумачувалося б то як наклеп, то як злісна вигадка, то як паплюження соціалістичної системи, наших ідеалів.

Ай, ай, ай весело! Всі ми під пресом.

Так воно треба задля прогресу.

Ця облога політичною недовірою та ідеологічною пересторогою особливо зміцніла за кілька місяців до смерті Василя Симоненка. Та він творить — з'являється «Казка про Дурила», написана, як він сам визнає в щоденнику, «одним подихом, хоч дещо було заготовлено раніше. Сьогодні казка ще подобається мені, жаль, що нікому її почитати».

«Нікому почитати». Гірко, болісно за поета. Було кому почитати — народ знав уже і любив чесного поета, та не було кому її опублікувати. Лише через 24 роки, 12 грудня 1987-го, газета «Молода гвардія» здійснить публікацію «Казки про Дурила». Чи не до отих безбатченків — безтурботних, цинічних і наївних, щирих у своїй сліпоті і гнучкошій у пристосуванні деяких земляків своїх — звертався поет із пересторогою: легко загубити дорогу до рідного краю, але як важко буде згодом відшукати свою вітчизну, утвердитися у правоті своїй, у свободі вираження — думок, надій, переживань. Заслухався Дурило речитативом старшин Раю, розвісив вуха, роззявив рота — і повірив у їхню мудрість, всеможність, абсолютну правоту:

Ми пронесем, ми підведем
і підем,
ми дійдемо, ми сягнемо
висот!

Та не давала спокою наївному Дурилі думка, чому в них ноги в крові, чому та річка, через яку пролягла дорога до щастя, із крові і людських сліз, і чия ж кров у тій неглибокій річці?

— Чия? А відомо чия — тих людей,
Що підло не визнали наших ідей...
Ми їх, значить, трішечки, зовсім помалу
Кого задавили, кого зарубали.

Старшини Раю у «Казці про Дурила» натхненно співають про мудрість витвореного ними Раю з подачі ідола — засновника Раю.

«А це що за ідол?» — питається у старшин допитливий і спостережливий Дурило.

— Це той, хто закон
наймудріший знайшов:
навчив нас хапати,
навчив убивати,
навчив людям в вічі оману пускати,
навчив нас, як жити
годиться на світі, —
читай заповіта його на граніті.

Не треба докладати якихось особливих зусиль для розшифрування образу ідола — цього зловісного символу, майже архетипа. 19 вересня 1962 року Василь Симоненко записує:

«Діти часом несвідомо говорять видатні речі. Пригадую: рік тому ми з Олесем гуляли біля Казбетського ринку. Уздрівши пам'ятник деспота, він запитав мене:

— Тату, хто це?
— Сталін.

Одну мить він дивився на нього і ніби між іншим запитує:

— А чого він туди виліз?

Справді, Сталін не зійшов на п'єдестал, не люди поставили його, а він сам виліз — через віроломство, підлість, виліз криваво і зухвало... Тепер, — читаємо далі, — він згинув би од люті, коли б дізнався, якою знахідкою для збирачів металолому стали нездарні, лубкові пам'ятники йому».

«Це страшно, коли прижиттєва слава і обожествляння стають посмертною ганьбою. Це взагалі не слава, а тільки іграшка, якою тішаться дорослі діти. Не розуміють цього тільки убогі душею і мозком».

Минуло чверть століття — і ми повертаємо собі, суспільству ці чесні судження про державну злочинність Сталіна. Але тоді, зразу ж по смерті Василя Симоненка, ці та інші відверті думки поета розцінювалися як політична крамола. Звісно, його «Окрайці думок» не опублікували, зате ідеологічні противники цим скористалися і почали сурмити на весь світ про те, що Василь Симоненко був ледь не ворогом Радянської влади і ленінських ідей. Та й зараз ми подумаємо, чи ж маємо моральне право друкувати щоденникові записи поета, епіграфом до яких він поставив невідомий афоризм простака Вільсона: «Читати без дозволу чужі щоденники — Еверест підлості». Там, за кордоном, не питали дозволу, морально-етичні «кордони» легко долалися задля накопичення ідеологічного «капіталу».

Василь Симоненко був скромною людиною, чесним трудівником літератури, оцінював свій талант невисоко, усвідомлюючи, що час наклав і на його думки, на його характер образного самовираження печать перестрашування. Ця недовіра до слова, яке готове було вибухнути гнівом, розпачем, болісною правдою, саркастичною інвективою, в'їдливою іронією, мимоволі всотувалася в думки і настрої митців, витворюючи і в них самих «домашніх», внутрішніх цензорів, які іноді так пильно стерегли власне слово, що воно не наважувалося переступити поріг редакцій і видавництв. А люди того чесного слова чекали. Бо знали, що від Василя Симоненка його можна і треба чекати.

Я пам'ятаю, після виходу другої, вже посмертної, збірки поета — «Земне тяжіння» (в 1964-му), яку передавали, мов жарини в повоєнні безсірникові роки, з щирих рук у довірливі руки, ночами студентки переписували його вірші, вивчали напам'ять і декламували в тісному колі. Згадаймо його до сліз вражаючу «Думу про щастя», в якій поет оповідає про важку долю колгоспної доярки і звертається до своїх колег-літераторів:

Де фотографі?

Де поети?

Нуте, хлопці, сюди скоріш!

Можна знімок утнуть

І до газети — жахливо веселий вірш.

Застрибають веселі цифри

У ґрунтовно важких статтях,

Та не встане

З словесних вихрів Многотрудне її життя.

А доля його вірша «Злодій»? Земляк Василя Симоненка київський інженер Григорій Міняйло звернувся до редакції «Літературної України» з проханням опублікувати цей крик болю поета за упосліджену долю і обкрадені надії людини на землі, творця хліба. «...Після публікацій поеми О.Твардовського в журналі «Новый мир», Є.Євтушенка в журналі «Знамя» і інших, не друкованих у період застою творів відомих поетів, було б несправедливо не надрукувати вірш В.Симоненка «Злодій».

Несправедливо замовчувати не лише творчість цього поета, який був і є народною совістю в українській літературі, але також і його трагічну долю. Не судилося В. Симоненку розкритися вповні, та й літературне оточення в Черкасах не сприяло творчому окриленню, навпаки, частіше гнітило поета недовірою, скепсисом, вимотувало дріб'язковими чварами, важкою газетярською «поденщиною». «Будьте прокляті ви, нікчемні гроші! Ви зробили мене рабом газети...» — писав він у щоденнику. «Я розумію, що поет з мене такий собі. Але бувають і гірші. Такі, як я, теж необхідні для літератури. Ми своїми кволими думками угноюємо ґрунт, на якому виросте гігант. Прийдешній Тарас або Франко. Жду його, як віруючий прищестя Христового. Вірю, що мені пощастить почути радісну осанну на честь його приходу. Хай тільки не зневажає він нас, маленьких чорноробів поезії. Він виросте з нас».

У тому ж вересні 1962 року Василь Симоненко пошкодує, що не може прислужитися літературі більше й тому, що не бачить усіх відтінків, не чує всіх звуків. Його почуття загострюються, слух стає ще чутливішим до звуків життя, не вистачає образів, щоб відтворити і передати драматичну гаму багатобарвного світу. Відчувається, що поет визріває і готується виходити на нову — вищу орбіту образного осягнення людини і дійсності. Йому вже тісно в скутих формах традиційної поезики, він розриває класичний розмір і інколи вже виривається на простір парадоксального зміщення стилів, міфологічних образів і сучасних реалій («Хуліганська Іліада, або Посоромлення Гомера»), Василь Симоненко багато роздумує над беззаперечними донедавна істинами — постулатами, усвідомлює, що догматична закутість у лати ідейної непогрішимості до добра не приведе. У 1962 році він записує: «Ніяке вчення не сміє монополізувати духовне життя людства. До нестями ненавиджу

казенну, патентовану, відгодовану мудрість. Якими б цитатами бездари не підпирали свою розумову стелю, вона однак занизька для нормальної людини. Як простір немислимий без руху, так поезія немислима без думки. Що то за простір, коли в ньому не можна рухатися? Яка то поезія, коли вона не мислить? Поезія — це прекрасна мудрість».

Василь Симоненко з великою, гідною народного поета надією і довірою, реально і усвідомлено сприймав неминучу і так необхідну перебудову суспільного мислення і буття. Та ця перебудова загрузла в болоті парадного застою.

Він був образом свого часу. А час потребував не виховної, дидактичної літератури, а перетворюючої, діяльної, такої, яка б переробляла свідомість, творила нові, ціннісні орієнтації. Тому він з таким гнівом і сарказмом звертається до тих своїх земляків, які люблять свій народ тоді без міри, «коли у міру вигідно любить», які закохані в ідею за добру платню.

Ні, Василь Симоненко не з когорти призабутих. Він із тих, хто оцінений і знаний нами не в усій повноті драматичного усвідомлення своєї складної епохи і своєї трагічної долі. Тому світло його чесного життя і правдивого поетичного слова повинно увиразнювати сучасні історичні злами, конфліктні ситуації і прискорювати своєю емоційною енергією часу перебудовний крок.

**Доктор філологічних наук, професор, академік НАН України,
директор Інституту літератури Микола Григорович Жулинський
Із книги «Із забуття — в безсмертя (Сторінки призабутої
спадщини)». — К.: Дніпро, 1990. — С. 397—401)**

З ІНТЕРВ'Ю МИКОЛИ СНІЖКА

Микола Сніжко — друг і колега поета Василя Симоненка. Разом вони працювали в газеті "Молодь Черкащини" з 1961-го по 1963 рік.

— Коля, ну хай проходять! — каже дружина господаря Наталія Михайлівна.

Запрошує до кімнати, де на столі лежать кілька альбомів, книжок, стоїть старий глиняний посуд. На стіні — триптих на поезію Симоненка "Берези, в снігу занімлі" та ще кілька зимових пейзажів.

— Не знаю, що питатимете, тому спочатку скажу сам. Комунисти говорять, що це був їхній чоловік. Комуніст. Атеїст. Націонал-патріоти, до них і я належу, вважають, що Симоненко — їхній. Він, як і Тарас Григорович Шевченко, для всіх. Я з ним працював в одному кабінеті. Василь був не просто комуніст, — робить паузу, піднімає вказівний палець. — Комуніст-утопіст! Вірив, що можуть бути рівність, труд, свобода.

"Де зараз ви, кати мого народу?" — то він до кого звертається?

— До комуністів-катів. Вони перетворилися з комуністів — на катів.

Симоненка переслідували через творчість?

— Аби ще трошки пожив, то переслідували б, — киває Наталія Михайлівна.

— Я такого не знаю, — заперечує Микола Семенович.

Симоненко вірші на роботі писав?

— Бувало. Але в основному — вдома. У нього була квартира на Шевченка, 345, на п'ятому поверсі. Двокімнатна. В одній кімнаті мати жила — із сином Олесем, а в другій — вони з Люсею.

У своїй книжці ви дали перелік прізвиць усіх тодішніх журналістів та інших колег. Василя Андрійовича тільки Симоном кликали?

— Та-а-а! — протягує Микола Семенович. — Він і сам себе називав Васисуалій, Василіск. Коли жінці листи підписував. Для хохми.

— Дехто хоче зробити з Симоненка ангела. Дехто хоче зробити навпаки, що він алкоголік був і все таке. А він був звичайний чоловік. Такий, як ми всі. Тоді й ніхто не підозрював, що він такий великий чоловік! Ніхто не підозрював, що він так прославиться! Он той, наприклад, альбом з його фотографіями, - показує на стилаж, - То наш

тодішній фотограф Ігор Осадчий навмання його фотографував. Кадри просто добирав. Він і не думав, що ці кадри йому пригодяться! Симоненко був нормальний рядовий хлопець! І випити любив, і пожартувати, і повчити когось. Я от Наталі Михайлівній колись казав, що боюся ляпнути при ньому якусь дурницю. Інколи й боявся з ним говорити. Бо він такий ерудований, грамотний, начитаний. був! А я боявся, що скажу щось таке, а він мене присоромить, чи сміяться буде. А він умів інтелігентно провчить. Було, що ми давали відповіді читачам і я інколи писав замість Василя. Давав йому на підпис. Одного разу дав, щоб він підписав. Він взяв, прочитав, закурив свою «Пріму». А вікно було відчинене, то він прочинив двері і каже: «Коля, оце я зараз стою на протязі. Тут протяг. А писати «на протязі року» не можна. Треба: «протягом року».

Кажуть, щоденник Василя Симоненка вкрали на похороні.

— Коли Василь помер, почали його архіви розбирати. А потім вони впливли в Канаді. І щоденник маленький. Нічого там крамольного немає. Але ж надрукований за кордоном. А тоді такий факт — це вже нехорошо.

Як ставитися до того, що зараз робиться в Україні?

— Аби Симоненко взнав, до чого ми докотилися, що прийшли пани, капіталісти, бандити, то перевернувся б у могилі.

13 грудня 2013

Газета по-українськи

Автор: Захар КОЛІСНІЧЕНКО

[електронний ресурс] – режим доступу:

http://gazeta.ua/articles/people-newspaper/_dehto-hoche-zrobiti-z-simonenka-angela-dehto-navpaki-a-vin-buv-zvichajnij-cholovik/531393

Н.В.Бугайчук,

методист лабораторії виховної роботи ЧОПОПП

**«НАРОД МІЙ Є! НАРОД МІЙ ЗАВЖДИ БУДЕ!
НІХТО НЕ ПЕРЕСИЛИТЬ МІЙ НАРОД!»**

Урок - дебати. 8,9 клас

Мета:

- Спонукаати учнів до усвідомлення необхідності жити в мирі та злагоді.
- Виховувати в учнів шанобливе ставлення до Батьківщини.
- Плекати в них почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідного краю, розуміння, причетності до всіх подій, що відбуваються в Україні.
- Спонукаати учнів до активного обговорення актуальних питань сьогодення.

Обладнання: портрет Василя Симоненка, виставка творів В.Симоненка, Декларація Організації Об'єднаних Націй «Про права людини».

ХІД УРОКУ

Вчитель. «Чесний і чистий, він нагадує велику рибу, яка радісно вискочила з води, вхопила свіжого повітря, сп'яніла від кисню свободи, затріпотіла на березі довіри і затихла...», - так писав про Василя Симоненка Жулинський Микола Григорович, доктор філологічних наук, професор, академік НАН України, сучасник поета.

Тези вступного слова вчителя: Василь Симоненко з великою, гідною народного поета надією і довірою, реально і усвідомлено сприймав неминучу і так необхідну перебудову суспільного мислення і буття. Та ця перебудова загрузла в болоті парадного застою.

Він був образом свого часу. А час потребував не виховної, дидактичної літератури, а перетворюючої, діяльної, такої, яка б переробляла свідомість, творила нові, ціннісні орієнтації. Тому він з таким гнівом і сарказмом звертається до тих своїх земляків, які люблять свій народ тоді без міри, «коли у міру вигідно любить», які закохані в ідею за добру платню.

Треба було перетворювати людину — вона не могла далі залишатися безмовною, пригніченою, безправною — такою, яку знеособлювала страхом репресій сталінська епоха. Саме на злеті усвідомлення нової історично важливої громадянської місії поезії і обірвалося життя Василя Симоненка.

Ні, Василь Симоненко не з когорта призабутих. Він із тих, хто оцінений і знаний нами не в усій повноті драматичного усвідомлення своєї складної епохи і своєї трагічної долі. Тому світло його чесного

життя і правдивого поетичного слова повинно увиразнювати сучасні історичні злами, конфліктні ситуації і прискорювати своєю емоційною енергією часу перебудовний крок.

«Здається, я став писати гірше, ніж рік тому. Зледачіли мозок і серце», — це його останні рядки в щоденнику, записані 20 вересня 1963 року. А 14 грудня 1963 року Василя Симоненка не стало. Що знесилювало його дух, його непокірну думку, яка з такою надією «вхопилася» за проголошені на XXII з'їзді партії принципи демократизації суспільства? Василь Симоненко повірив у торжество правди, свободи і демократії, вільно вдихнув так необхідного митцеві озону, та доля була немилосердною...

Пам'ять народу формує його історію. Національна пам'ять повинна мати у суспільстві носія національної ідентичності. Носія свідомого, розумного, творчого, сповненого гідності. Осмислення минулого має мобілізувати українську націю на створення квітучої, заможної Української держави.

Що я можу зробити в наш буремний час для свободи моєї країни? Який мій внесок у незалежність України? Питання які турбують кожную порядну і чесну молоду людину в Україні.

Сьогодні на уроці я пропоную провести **Дебати про свободу**.

Перше питання дебатів: Чи є межі свободи.

(Тези вступного слова вчителя: Декларація Організації Об'єднаних Націй «Про права людини» підкреслюється, що права в ході своєї реалізації не повинні обмежувати права інших індивідів. Отже, відносний характер свободи знаходить своє відображення у відповідальності особистості перед іншими людьми і суспільством в цілому. Залежність між свободою і відповідальністю особистості прямо пропорційна: чим більше свободи дає людині суспільство, тим більше і його відповідальність за користування цією свободою. В іншому випадку настає згубна для суспільної системи анархія, що перетворює соціальний порядок у соціальний хаос.)

Друге питання дебатів: Свобода і відповідальність.

(Тези вступного слова вчителя: Свобода... Відповідальність... Частенько ми чуємо ці слова і мабуть кожна людина під ними розуміє щось своє, індивідуальне та неповторне.

Свобода невіддільна від відповідальності, від обов'язків перед собою, перед суспільством і перед іншими його членами. Відповідальність особистості має дві сторони:

– зовнішню - як можливість застосувати до особистості певні громадські санкції: особистість відповідальна перед суспільством, державою, іншими людьми при дотриманні покладених на особистість обов'язків, вона несе моральну і правову відповідальність;

– внутрішню - як відповідальність особистості перед собою: розвиток почуття обов'язку і совісті людини, її здатність здійснювати самоконтроль і самоврядування. Головні засоби внутрішньої відповідальності - совість і честь людини. Совість - це внутрішній «суддя», гарант справжньої свободи і незалежності особистості. Честь людини виражає міру усвідомлення своєї гідності.).

Трете питання дебатів: Чи є в Україні свобода.

(Тези вступного слова вчителя: Свобода як основа соборності та незалежності України, єдності усіх українських земель, що є основою української держави. Свобода починається на вулицях, майданах, у маршрутках, які підвозять нас на навчання, роботу і т.д. Свобода - як невід'ємна можливість людини приймати і втілювати рішення щодо своєї майбутності - керувати своєю долею. Свобода самоврядування, свобода підприємницької діяльності, і навіть свобода слова.)

Чверте питання дебатів: Навіщо нам незалежність.

(Тези вступного слова вчителя: Що таке незалежність і для чого вона потрібна Україні? Незалежність це можливість приймати самостійні рішення, які підкорюються власним бажанням та інтересам і не потребують зовнішніх вказівок та наказів. Незалежність для держави — політична самостійність, відсутність підлеглості, суверенітет.)

Вчитель. Завершити наші дебати можна словами В.Симоненка

Ти знаєш, що ти – людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди –
Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба –
Гляди ж не проспий!

Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Учитель пропонує експрес-ситуацію: продовжити розповідь про Україну.

Наприклад: Україна – держава у Східній Європі. Столицею нашої Батьківщини є місто Київ. Нашими сусідами є на заході – ... *Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія і Молдова, на півночі – Білорусь, на сході – Росія.*

Серед річок, які перетинають Україну, найбільшими є ... *Дніпро-Славутич і Дунай. А на півдні вона омивається Чорним та Азовським морями.*

Наша країна згідно з чинним законодавством є *унітарною парламентсько-президентською республікою. Україна – це держава із багатовіковою історією, звичаями та традиціями. Державною мовою є українська.*

Вчитель: Держава починається з людини. Від кожного з нас залежить, яким буде його майбутнє, а від так, і майбутнє Батьківщини. Україна завжди славилася хазяйновитими господарями,

старанними трудівниками. І лише чесна і самовіддана праця може зробити кожного з нас щасливим.

Вправа «Незакінчене речення» Учням пропонується закінчити речення:

Я пишаюся тим, що я українець, тому що...

Перелік можливих запитань до учнів:

1. Які етапи становлення української держави ви можете назвати?

2. Хто із українців, на вашу думку, заслуговує імені «Великий»?

Чому?

3. Чи обов'язково для громадянина України знати свою історію і мову?

4. Як ви ставилися до такого порядку в країнах Західної Європи, що кожний бажаючий отримати громадянство визначеної країни, має скласти іспит із національної історії та державної мови. Свою відповідь обґрунтуйте.

5. Чи вірите ви, що Україна стане процвітаючою державою? Що, на вашу думку, для цього необхідно?

6. Як ви розумієте вислів: «Держава будується не в майбутньому, а сьогодні»?

7. Поміркуйте, а яким може бути ваш внесок у зміцнення держави сьогодні.

І на завершення. Людина приходить у світ для добра і любові. Не завжди легко зробити правильний вибір у житті, але треба пам'ятати, що від твого вибору залежить життя багатьох людей, які тебе оточують. Вибір цей мусить бути таким, щоб зміг ти прожити своє життя гідно, залишити гарний слід після себе.

Життя іде... Ось і пройшов Перший у цьому навчальному році урок. Дорослішають діти, сивіють батьки – такий закон життя, але не старішає наша квітуча українська земля. Вона є рідною для мільйонів українців і для нас з вами також. Це наша доля, яка випадає раз на віку, це наша мати, яку не обирають, це наша радість і пісня, які вічні на цій землі.

«Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.»

Любіть рідну землю, плекайте і примножуйте її багатства, будьте гідними своєї Батьківщини!

Дякую за урок!

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Записник сучасного вчителя.«Моя Україно, колиско-каліно, пізнати тебе мені щастя дано!» [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://notatka.at.ua/publ/klasnomu_kerivniku/

Н.В.Бугайчук,
методист лабораторії виховної
роботи ЧОПОПП

**«МОЖНА ВСЕ НА СВІТІ ВИБИРАТИ, СИНУ,
ВИБРАТИ НЕ МОЖНА ТІЛЬКИ БАТЬКІВЩИНУ»**
Розробка уроку-подорожі поетичними стежинами
Василя Симоненка. 5,6 клас

Мета:

- спонукати учнів до усвідомлення необхідності жити в мирі та злагоді;
- виховувати в учнів дбайливе ставлення до Батьківщини;
- плекати в них почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідного краю, розуміння причетності до подій, що відбуваються в Україні;
- формувати переконаність у нетлінності духовних скарбів народу, глибоку повагу до батьків, України;
- поглиблювати вміння учнів виразно читати вірші, знаходити головну думку твору, вчити порівнювати зміст віршів схожих за тематикою.

Обладнання уроку: портрети Василя Симоненка, виставка творів В. Симоненка, вишиванки, ілюстрації «Верба», «Калина», «Ювілейні монети», прислів'я про мову, Батьківщину, плакат «Символіка України», карта-схема «Подорож», цукерки «Рушничок», мультимедійна дошка або проектор.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу.

(Вчитель читає вірш)

Дзвоник всім нам дав наказ –

До роботи, швидше в клас.

Біля парти станьте чемно –

Хай мине час недаремно.
Будьте уважні й старанні всі –
Сядьте рівненько на місця свої.

II. Колективна готовність до роботи.

Учитель. Діти, на сьогоднішньому уроці ми повинні засвоїти твердження(*діти читають напис на дошці*):

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не пересилить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні, й приبلуди,
І орди завойовників-заброд!

III. Створення емоційного настрою.

Слухання пісні «Пісня про Україну» (авт. Л.Забашта, Т.Лобода) .

IV. Актуалізація знань.

Учитель. Діти, ми живемо в Україні. Україна – наша держава, Україна – наша Батьківщина.

Батьківщина –це не лише наша земля, а й земля наших батьків, дідів і прадітів. Батьківщина – це край, де здавна звучить наша рідна мова й материнська пісня. Наша Батьківщина зветься ...

(*діти відповідають - Україна*).

А зараз ми помандруємо поетичними стежками. Впродовж подорожі ознайомимося з творами українського поета Василя Симоненка.

Перша зупинка: «Символи України».

Українські символи – це герб і прапор, пісня і верба, калина і чарівна народна мова, яка полонить кожне серце.

(*Робота в групах: керівники груп роблять повідомлення, демонструють наочність*).

I група. В основу нашого герба покладено стародавній золотий тризуб на синьому тлі. З історичної літератури відомо, що тризуб є символом державності, блискавиці. Жовтий колір – колір небесних світил, сонячного проміння, без якого неможливе життя.

II група. Національний прапор України має синій і жовтий кольори. Жовтий – це колір пшеничної ниви, хліба, зерна, золотого сонця, без якого не дозрів би хліб; синій – це колір чистого, мирного неба. Ці кольори на нашому прапорі, ніби пшениця в степах під

блакитним склепінням неба, що символізує віковичне прагнення до миру, праці, краси та багатства рідної землі.

III група. Верба і калина – невіддільні атрибути українського народу. Верба – символ краси, неперервності життя. Здавна в Україні вербу вважають святим деревом. Калина – дерево українського народу. А оскільки ягоди калини червоні, то й стали вони символом крові та невмирущого роду.

Зоряна калина – і краса, і врода
Нашої країни, нашого народу.

IV група. Стародавніми оберегами дому були рушники. Вони супроводжували людину від народження до смерті. На рушниках люди записували свою долю. Рушник пройшов крізь віки і нині символізує чистоту почуттів, глибоку любов до своїх дітей, до народу.

Кожен символ несе в собі часточку душі українського народу, і тому без них не існувало б нашої України.

V група. Найціннішим з усіх символів є українська мова. Вона, перш за все, – невичерпне джерело мудрості, в якому зібрані кращі надбання українського народу. Ми повинні пишатися тим, що живемо на такій землі і називаємо рідною таку красиву мову.

«МОЯ МОВА»

Все в тобі з'єдналося, злилося —

Як і поміститися в одній! —

Шепіт зачарований колосся,

Поклик із катами на двобій.

Ти даєш поету дужі крила,

Що підносять правду в вишину,

Вченому ти лагідно відкрила

Мудрості людської глибину.

І тобі рости й не в'януть зроду,

Квітувать в поемах і віршах,

Бо в тобі — великого народу

Ніжна і замріяна душа.

Василь Симоненко

Друга зупинка: «Мудрість народу».

Солов'їну, барвінкову,

Колосисту - на віки -

Українську рідну мову

В дар дають мені батьки.

Своє ставлення до мови, до Батьківщини українці влучно виразили в прислів'ях, згадайте прислів'я про мову.

1. Птицю пізнають по пір'ю, а людину по мові.
2. Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається.
3. Від меча рана загоїться, а від лихого слова — ніколи
4. Рідна мова – не полова: її за вітром не розвієш.
5. Від теплого слова і лід розмерзається.
6. Язик до Києва доведе.

Учитель. Діти, прислів'я та приказки – це народна мудрість. Ви підрастаєте освіченими людьми, тож доберіть синонім до слова Вітчизна. (Батьківщина)

– Чи знаєте ви, що таке Батьківщина?

Варіанти відповіді дітей:

1. Батьківщина – це те місце, де народилася людина, де промайнуло її дитинство

2. Батьківщина – це рідний дім, де завжди з любов'ю чекають нас наші рідні.

3. Батьківщина – це стежка, по якій ти пішов до школи.

4. У кожної людини є Батьківщина – велика і мала. Мала – це будинок, вулиця, село, місто, де людина народилася, а велика Батьківщина – це Україна.

– А від якого слова походить Батьківщина? (*Батько, батьки*)

Згадайте прислів'я про Батьківщину:

1. Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
2. Радше впадь, але не зрадь.
3. Добре тому, хто в своєму дому.
4. Кожна травичка на своєму корені росте.
5. Краще вмерти стоячи, як жити на колінах.
6. Жить — Вітчизні служити.
7. Батьківщина - мати, умій за неї - постояти.
8. Без верби і калини нема України.
9. Кожному мила своя сторона.
10. За рідний край життя віддай.

Третя зупинка: «Знайомство»

Портрет В.Симоненка

Хата, в якій народився В.Симоненко

Розповідь учителя.

Ось і український поет Василь Симоненко згадує батьківський наказ у своєму вірші «Лебеді материнства», з яким ми будемо сьогодні знайомитись. Він зібрав у собі всю правду, всю долю, і майбутній день України.

Василь Андрійович чесний, справжній, воістину найулюбленіший поет свого покоління. Своім життям і літературним прикладом Симоненко підтвердив істину, що національна гідність і честь – то ознаки істинного патріота своєї держави. Коли вона в тебе є – ти непоборний. Василь Симоненко – справжній син свого народу та держави України.

Четверта зупинка «Цікавинки»

Народився Василь Андрійович Симоненко 8 січня 1935 року в глухому селі Біївці Лубенського району на Полтавщині в сім'ї колгоспника. Рано залишився без батька. Після закінчення 1952 року середньої школи вчився на факультеті журналістики Київського університету. Працював у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», власним кореспондентом «Робітничої газети».

Оце і вся біографія поета. Проте змістом і покликанням його життя була поезія! Уже перше обговорення віршів у літературній студії університету, перші публікації в періодиці стали провісниками того, що в українську літературу прийшов Майстер неординарного таланту. Тодішня критика одразу завважила в його поезії високі громадянські мотиви, осяяні благородністю власних душевних поривань, незвичайною інтелектуальною напругою.

Любов до Батьківщини – чи не найвищий акорд у всій поезії Василя Симоненка. Це потвердила і перша збірка віршів «Тиша і грім», яка побачила світ 1962 року. Вона стала живильним явищем у тодішньому суспільному житті України, новим художнім поглядом на дійсність, розуміння сутності людини, гармонії її буття. «Тиша і грім» – єдина книга, що вийшла друком за життя поета. Вже після смерті його ім'я швидко оповилося підлими вигадками й злісними

намовами. І тільки завдяки неймовірним зусиллям друзів читач все-таки дістав змогу одержати Симоненкові «Земне тяжіння» (1964), збірку новел «Вино з троянд» (1965), «Поезії» (1966), книжки «Избранная лирика» (1968), «Лебеді материнства» (1981), том вибраних поезій (1985) та дві книжки для дітей.

Бюст Василеві Симоненку

Помер Василь Симоненко 14 грудня 1963 року. Творча спадщина поета удостоєна Національної премії України імені Т.Г. Шевченка. Український народ шанує пам'ять про Василя Симоненка.

Розташований на вулиці Фрунзе, у сквері за будинком палацу одружень (історичний Будинок Щербини). В основу створення монумента покладені вірші поета «Спади мені дощем на груди» та «Ти знаєш, що ти – людина?».

Пам'ятник — заввишки понад 2м, відтворює образ у динаміці — поет ніби йде нам назустріч. Крило, яке огортає фігуру, символізує талант, іскру Божу.

Пам'ятник Василеві Симоненку в Черкасах

Від початку 1990-х років у Черкасах велися розмови про встановлення пам'ятника Василю Симоненку, більше того, не раз місцеві національно налаштовані сили висували відповідну вимогу й організовували пікети та заходи задля цього.

У 2-й половині 2000-х років на вулиці Хрещатик нарешті встановили, однак він був гіпсовий і дуже низької художньої якості (риси скульптури не були схожими на поета), через що його доволі швидко демонтували. Відтак, претензії черкаської громадськості щодо відкриття пам'ятника поновилися.

Наприкінці 2000-х років проект пам'ятника Симоненкові для Черкас авторства скульптора Владислава Димйона підтримали влада та громадськість. 17 листопада 2010 року відбулося урочисте його відкриття.

У Львові пам'ятник В. Симоненку відкрили ще в 1964 році. Його створив скульптор П. Флінт.

У 2008 році до колекції ювілейних монет «Видатні особистості України» Нацбанком України було випущено монету «Василь Симоненко» номіналом 2 гривні.

До вашої уваги виставка книг В.Симоненка. Вони є у шкільній бібліотеці. (*Демонструється підбірка книг поета*)

В м. Черкасах створений літературно-меморіальний музей Василя Симоненка — музейна кімната «Робочий кабінет Василя Симоненка», присвячена життю і творчості українського поета Василя Андрійовича Симоненка, в приміщенні редакції газети «Черкаський край», де він працював від липня 1957 року по березень 1960.

Музейну кімнату було відкрито 8 січня 1998 року до дня народження поета за рішенням Черкаської обласної державної адміністрації від 24 лютого 1997 року.

Експозиція розмістилась саме в колишньому кабінеті Василя Симоненка і розповідає про життєвий шлях та творчість поета і журналіста. Тут, зокрема, представлені фотографії, документи, листи, які він одержував і писав дописувачам, працюючи у відділі листів.

Експонуються також особисті речі поета, рукописи його творів, записник з робочими нотатками, заява про вступ до спілки письменників України, та фотографії, зроблені І. Ф. Осадчим, колегою-фотографом. В окремих вітринах виставлені твори В. Симоненка як мовою оригіналів, так і переклади. Тут також зібрані спогади про поета, його друзів та однодумців.

У музеї є особисті речі Василя Симоненка, передані його мамою — плащ, капелюх, ручка, книги. Тут же відтворено сам робочий кабінет, де представлені меморіальні предмети, якими користувався молодий журналіст, працюючи в редакції.

В Черкаській загальноосвітній школі №33 створений музей-світлиця Василя Симоненка. Зараз ми з вами вирушимо на віртуальну екскурсію до музею-світлиці в школу №33 м.Черкаси.

Презентацію дивитись на <http://scl33.klasna.com/uk/site/muzei-svitlitsya-vasilya-.html>

П'ята зупинка: «Фінальна»

Підсумок уроку

1. Про якого поета ми сьогодні говорили?
2. Що вам запам'яталося на уроці?
3. Що для людини найдорожче?
4. Яку людину називають патріотом?

(Відповіді учнів).

Український народ має гарний звичай хлібом-сіллю приймати та пригощати гостей, а ми своїх гостей і учнів класу пригощаємо цукерками «Рушничок», адже рушник – один із символів нашого народу.

На цьому ми завершуємо нашу подорож. Вдома знайдіть вірші Симоненка, прочитайте їх, а тоді ми всі разом їх обговоримо.

Дякую всім за вашу активну життєву позицію.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Урок-подорож поетичним стежинами. Василь Симоненко. «Виростеш ти, сину...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/index>.

О.М.Скринник,
учитель української мови та
літератури Черкаської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №19 Черкаської
міської ради

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО – «ЛИЦАР НА БІЛОМУ КОНІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ» Розробка уроку.7 клас

Мета:

- поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях поета; проаналізувати вірш «Ти знаєш, що ти – людина?»;
- розвивати уміння учнів зв'язно і грамотно викладати свої думки; навчити робити самостійно висновки, узагальнення;
- збагачувати словник учнів, формувати світогляд;
- виховувати почуття власної гідності, активну життєву позицію, прагнення до самореалізації.

Обладнання: мультимедійний посібник «Українська література. 7 клас», диск із записом живого голосу поета, таблиця, фотоілюстрації, видання творів Симоненка різних років, тлумачний та літературознавчий словники.

Методи та прийоми: випереджувальне домашнє завдання, постановка проблемного питання, смислове бачення, рольова гра,

«мозковий штурм», робота в парах, робота із словниками, «мікрофон», робота з підручником, аналіз поетичного тексту, диференційоване домашнє завдання, використання інформаційних технологій.

ХІД УРОКУ

Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо його свіжий юнацький голос:

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!

Здрастуй, свіжосте нив!

Я воскрес, щоб із вами жити

Під шаленством весняних злив.

Олесь Гончар

I. Вступне слово учителя:

Сьогодні ми перегортаємо ще одну сторінку підручника, щоб розпочати роботу над новою темою – «Ми – українці». А як називався попередній розділ? Кому належить крилатий вислів «Ти знаєш, що ти – людина?» Що вам відомо з попередніх класів про Василя Симоненка? Отже, сьогодні перед нами стоїть така мета – дізнатися якомога більше про людину, яку називали «лицарем молоді української поезії» (запис теми уроку до зошитів) Лицарем на білому коні назвав Василя Симоненка у передмові до його першої поетичної збірки «Тиша і грім» Олесь Гончар. Як же ви розумієте слово «лицар»?

Метод «мозковий штурм» Створення на дошці смислового поля:

уславлений богатир

сміливий витязь

оборонець справедливості ЛИЦАР захисник слабких і скривджених

борець зі злом

шляхетний і безкорисливий воїн

1. Робота зі словником: ЛИЦАР -я, ч. 1. іст. Середньовічний феодал, який належав до військово-дворянського стану. Воїн з важким озброєнням і спорядженням.

2. *іст. Вільний козак-запорожець, якому властиві козацька доблесть і воєнне мистецтво.*

3. *перен. Самовідданий, благородний захисник кого-, чого-небудь. чого, перен. Людина, яка самовіддано служить певній справі, віддається їй.*

4. *перен., розм. Вихована, підкреслено чемна людина. Про того, до кого мають або хто має до кого-небудь сердечну прихильність. Лицар сумного образу.*

5. *Почесне звання, що надається англійською королевою її підданам за вчинки, досягнення державного значення із правом додавання до імені приставки сер. Сер Пол Маккартні.*

Звірити свої висновки із статтею тлумачного словника, за необхідності доповнити створене на дошці смислове поле.

Постановка проблемного запитання: Чому таке визначення стало другим літературним ім'ям Василя Симоненка? Що чи кого довелося йому захищати? Із ким виступив на двобій молодий поет?

! Щоб дати в кінці уроку відповідь на це запитання, протягом заняття ви будете самостійно занотовувати у зошити ту інформацію про поета, яка послужить доказами ваших думок.

II. Вивчення нового матеріалу:

- 1) Прослухайте вислів Олеся Гончара про значення творчості Симоненка для українського народу. Зробіть висновок, чому автори нашого підручника вмістили матеріал про поета у розділ «Ми – українці»:

«Серед літераторів трапляються такі, без яких їхня доба могла б спокійно обійтись, нічого істотного не втративши. А є такі, що стають виразниками свого часу, живими нервами його драм і борінь, відтворюють у собі самий дух епохи – її кровообіг проходить крізь них. Є такі, чия творчість стає мовби частиною нашого буття, часткою повітря, яким ми дихаєм, і помислів, що ними живем... Симоненко такого типу поет. По таких читач вимірює свої емоції, свої заповітні думи.» (за можливості, цитату можна прослухати у запису, вміщеному у мультимедійному посібнику)

- 2) Якою ж була людина, що написала в одному з віршів:

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу

Нам лишили предки з давнини.
Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе?

Почнемо знайомство з цією людиною із перегляду телепередачі «Позаочі»

РОЛЬОВА ГРА (телепроект-інтерв'ю) Відповіді Симоненка – справжні, з інтерв'ю на черкаському радіо, уривки відеоматеріалів – з мультимедійного посібника «Українська література, 7 клас»

Ведуча: Шановні телеглядачі! Сьогодні я маю честь вітати у нашій студії молодого черкаського поета, автора поетичної збірки «Тиша і грім» Василя Симоненка. Вітаю Вас, Василю!

Симоненко: Доброго дня, Марино! Доброго дня, дорогі земляки!

В.: Розкажіть коротко про себе.

С.: Що я можу сказати про себе? Ще так мало прожито і так мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне і добре, хочеться писати такі вірші, які б мали право називатися поезією. І якщо мені це не вдається, то не тому, що я не хочу, а тому, що так мало вмю і мало знаю...

Найбільше люблю землю, людей, поезію і ... село Бієвці на Полтавщині, де мама подарувала мені життя.

(відеоуривок 1) : «Вийшов він із того дитинства, що його в самій зав'язі опалила своїми чорними ураганами війна, звідти з'явивсь, де гули жорна окупаційні, ті ненависні жорна біди, що їх « із кам'яного віку на танках варвари в Європу привезли». Хлопчик ріс без батька. Всі клопоти лягли на плечі матері Ганни Федорівни Симоненко-Щербань та її стареньких батьків.

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід,-
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід

«З дитинства»

С.: Щира правда. І війну добре пам'ятаю, і голод, і страшні злидні. Мати з ранку до вечора на роботі в колгоспі, приходиться втомлена і неговірка. Найближчою людиною був для мене дідусь. А смерть його стала першою найтяжчою втратою в житті. Тоді я,

мабуть, вперше задумався над тим, що людське безсмертя – в пам'яті живих (читає поезію «Дід умер»)

В.: Про Ваше навчання і мрію стати журналістом ми дізналися від матері, Ганни Федорівни, і друзів.

(відеоуринок 2): У школі Вася вчився на «відмінно». Десятирічку закінчив із золотою медаллю. А вчитися йому було ой як нелегко... Адже у Біївцях він закінчив п'ять класів, а решту у сусідніх Тарандинцях. А це дев'ять кілометрів лише в один кінець.

Після школи талановитий юнак стає студентом факультету журналістики Київського університету. Після закінчення університету працює у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», «Робітнича газета».

«Діяльний дух Василя виявлявся при всякій нагоді. Він завжди був творчий – чи то в поезії, чи то в прозі, чи просто в розмовах на життєво важливі теми.

Симоненко належить до тих людей, чії біографії треба вивчати як частку історії України», - згадує Євген Сверстюк.

Звичайно, Василь Симоненко ще після закінчення університету при великому бажанні міг залишитися працювати й у столиці. Але під час проходження журналістської практики йому у серце запала кур'єр обласної друкарні – вродлива дівчина Люся. З нею він і пов'язав своє сімейне життя, заради неї і влаштувався на роботу у Черкасах. І жодного разу про це не пожалкував.)

С.: Справді, закінчивши університет, я повернувся до Черкас, бо тут чекала мене кохана. Тепер ми одружені, маємо чудового козака-сина. Працюю в газеті, пишу вірші. Що іще сказати? Ненавиджу смерть. Найдужче боюся нещирих друзів. Люблю життя, вірю у те, що майбутнє створюється руками небайдужих, молодих, завзятих. (читає поезію «Нашої заслуги в тім не бачу»)

В.: Як успішний молодий письменник Ви, мабуть, уже знаєте кілька професійних таємниць. Чи не поділитесь ними із слухачами, серед яких, напевно, є літератори-початківці?

С.: Для себе я сформулював, так би мовити, п'ять заповідей і стараюсь їх дотримуватись: 1) знати мову, якою пишеш, 2) бути освіченою людиною, 3) не бути байдужим до людей, 4) працювати до сьомого поту, 5) мати те, що від Бога, - талант. Оце, либонь, і вся мудрість.

В.: Щиро вдячна за нашу цікаву розмову. І насамкінець прошу прочитати щось із Ваших нових віршів.

С.: читає вірш «Найогидніші очі порожні»

3) Доповнимо почуте у режимі «мікрофон» (перевірка Д/з: знання змісту вступної статті підручника)

- як змінилася поведінка Симоненка після того, як до нього прийшла слава?
- до якого покоління українських письменників відносимо Василя Симоненка?
- як відобразилась політична обстановка в країні на його долі?
- хто був героями більшості його творів? Чи було в цьому щось нове?

На підтвердження учні читають раніше підготовлені поезії – «Перший», «Баба Онися»

- з якої причини Василь Симоненко передчасно помер?
- назвіть відомі вам збірки його творів
- знайдіть у підручнику і прокоментуйте вислів Дмитра Павличка про Симоненка. («Василь Симоненко зник за пругом життя скоріше, ніж долинув до нас могутній гук його серця, заряджений тривогою двадцятого віку і любов'ю до української землі... Звук моторів неодмінно гине, а звук поетового серця, хитаючи серцями мільйонів, відроджується в душі народу»)

Висновок учителя: Короткий період суспільної відлиги змінився «брежнєвськими заморозками». Сумний список жертв періоду застою судилося розпочати не комусь іншому, як двадцятивосьмилітньому поетові. Повірівши в торжество правди, він на повні груди вдихнув свіже повітря свободи та не ввійшов, а увірвався в затхлу атмосферу тодішньої радянської літератури. Його перша збірка «Тиша і грім» вразила не новаціями, не вишуканими словами, а осяйною красою душі, силою справжніх почуттів, інтелектуальністю і молодим завзяттям. За словами Олесея Гончара «Лицарство, безперечно, притаманне було його вдачі, його вольовій натурі. Обдарованість Симоненка була щедрою, яскравою, однак почуттями...він висловив характерне для багатьох, спраглими вустами виспівав юність свого покоління, став чистим, непідкупним сумлінням своїх ровесників, і в цьому особлива сила і зваба його поезій»

Нехай серця не знають супокою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І наша юність буде хай такою,

Щоб їй ніхто не заздрити не міг!

Передчуваючи скороминущість відведеного йому часу, поет прагнув прожити змістовне, насичене гарними вчинками життя, застерігав інших: життя швидкоплинне, нічого в ньому не можна ні виправити, ні повернути. Кожна доля, кожна людина – неповторні. Це треба розуміти і цінувати.

III. РОБОТА З ТЕКСТОМ

- 1) Читання учителем поезії «Ти знаєш, що ти – людина?»
- 2) Усвідомлення почутого (пригадайте твір, над яким ми працювали нещодавно. Розмірковуючи про те, що є найціннішим у житті людини, ми дійшли спільної думки. Якої? (оповідання Олекси Стороженка «Скарб», найціннішим для людини є повноцінне, змістовне, сповнене шляхетними справами життя)) Дійсно, найбільшим скарбом є саме життя. Як це перегукується з головною думкою прослуханого щойно вірша?
- 3) Робота в групах
(за питаннями в підручнику)
 1. З якою метою поет вживає слова *єдина, одні*? Що він ними підкреслює?
 2. Як ви розумієте зміст строфи, що починається рядком *Сьогодні усе для тебе*?
 3. Чому автор порушує проблему неповторності кожної людини і водночас недовговічності людського життя?
 4. Як ви розумієте поетове спонукування-застереження *Гляди ж не прости*?

Обмін результатами роботи.

4) Введення поняття з теорії літератури. На попередніх уроках ми з вами познайомились із терміном *Анафора*. Пригадаймо його (це єдинопочаток). Наведіть приклади анафори із вірша «*Ти знаєш, що ти – людина?*» (*Ти знаєш, що ти – людина? Ти знаєш про це чи ні?*)

А сьогодні ми вивчимо іще одне нове поняття – *епіфора* - повторення однакових слів наприкінці поетичних рядків. Відшукайте приклад епіфори у вірші Симоненка

(Усмішка твоя – *єдина*, Мука твоя – *єдина*; І жити спішити *треба*, Кохати спішити *треба*; Інші ходитимуть *люди*, Інші кохатимуть *люди*)

? У чому тут виявляється новаторство поета? (автор підносить, очищає від бруду людську гідність, розтоптану в часи сталінізму, коли людину вважали «гвинтиком системи». Водночас твір цей не втратить актуальності ніколи)

5) Етап рефлексії: можливість усвідомити почуте, упорядкувати записане в зошиті. За 3-5 хв створити «дерево думок» із кореня «я особливий»

(наприклад: бо умію бачити красиве, бо у мене є власні думки, бо мої почуття належать тільки мені, бо я маю унікальні спогади, бо у мене є своя мрія, бо для своєї родини я найдорожчий, бо я умію цінувати дружбу...)

IV. Підсумки уроку

- 1) Учні відповідають на проблемне запитання
- 2) Знайти і прочитати вміщений у підручнику вислів Дмитра Павличка. («Він мало жив, мов літак, що ховається за обрієм швидше, ніж доб'ється до нашого слуху шум його двигунів. Василь Симоненко зник за пругом життя скоріше, ніж долинув до нас могутній гук його серця, зарядженого тривогою двадцятого віку й любов'ю до української землі»). Прокоментувати прочитане.
- 3) Прослуховування «живого» голосу Василя Симоненка, що виконує поезію «Ти знаєш, що ти – людина?»

Оцінювання, домашнє завдання: вірш вивчити напам'ять, на високий і достатній рівень написати твір «Ми не сотні безликих Я, Ми мільйони всесвітів різних».

М.В.Федорків,
керівник літературно-краєзнавчого
гуртка Черкаської спеціалізованої школи
I-III ст. № 33 ім. В. Симоненка Черкаської
міської ради;
Т.А.Шкунда,
заступник директора з виховної
роботи Черкаської спеціалізованої школи
I-III ст. № 33 ім. В. Симоненка Черкаської
міської ради

**ЕКСКУРСІЯ
ПО МУЗЕЮ-СВІТЛИЦІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА
В ЧЕРКАСЬКІЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ШКОЛІ I-III СТ. № 33
ІМ.В.СИМОНЕНКА**

Доброго дня, шановні гості!

Ми раді вітати вас у музеї-світлиці Василя Симоненка, чиє ім'я з гордістю носить наша школа. Матеріали, що вміщені в експозиціях, ми збирали ще в 1990-х роках. Пошукові роботи проводили в архівах Черкащини, Київщини, Львівщини та Полтавщини.

I. Зайшовши до нашого музею, ми зустрічаємо з ясным поглядом поета, який звертається до нас із такими словами:

*Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали про вас грядущі -
Їх на землі не було.*

Життя Василя Симоненка часто порівнюють зі спалахом блискавки – коротке, але таке яскраве. Це ми можемо побачити на картині художника Івана Кулика.

Вітрина 1. Василь Симоненко народився 8 січня 1935 року в селі Біївці Лубенського району Полтавської області. На фото: панорама села Василя. Мати Ганна Федорівна Щербань, хрещені батько та мати. А на цьому фото Василько в чотирирічному віці.

Вітрина 2. Нині в хаті, де народився і жив майбутній поет, було відновлено обстановку 30-х років. Малий Василько пережив чорні часи фашистської окупації. Цей стабілізатор від міни та уламок від затвора - мовчазні свідки тих страшних років.

Вітрина 3. На фото: копія довідки про перебування Василя на окупованій території. Будинок, у якому розміщувалась Бієвецька початкова школа, та учні Бієвецької школи біля пам'ятника Василю Симоненку.

Вітрина 4. Після закінчення Бієвецької початкової школи Василь переходить до Тарандинцівської середньої школи, яка була в 10-ти кілометрах від його дому. Перша вчителька Демченко Ульяна Миколаївна та Дорош Катерина Миколаївна, поруч однокласниця Василя Сидоренко Марія Микитівна. Його відмінні успіхи зазначені в цій рукописній шкільній книзі. Як нам відомо, Василь закінчив школу з золотою медаллю.

Вітрина 5. Після закінчення Тарандинцівської школи Василь - студент факультету журналістики Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. На фото: університетські корпуси та вид на Річковий вокзал. А з цих фотокарток Василь дивиться на нас очима студента.

Вітрина 6. У 1957 році Василь приїжджає на практику в Черкаси до редакції газети «Черкаська правда», де й залишився працювати, здавши екстерном екзамени та захистивши диплом. Види Черкас у 50-60-х роках. На фото: учні нашої школи біля дверей квартири Василя Симоненка.

II. Цю частину нашого музею можна назвати шкільною картинною галереєю. Зверніть увагу на цю катрину, на ній зображена хата, в якій 8 січня 1935 року народився Василь Симоненко. На фото: учениці нашої школи в гостях у матері поета Ганни Федірівни

Щербань. Мати відіграла важливу роль у долі В. Симоненка. Їй поет присвятив проникливі рядки:

*Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані уста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.*

Картина "Криниця Михайла Коцюбинського», Лубенського району, Полтавської області. Художник Іван Кулик.

Центральна картина нашого музею "Доля В. Симоненка" Євгена Найдена. На ній - мати, яка тримає на руках та пригортає до серця маленького Василька. Праворуч - дідусь із маленьким Василем, сааме дідусь замінив батька. Йому поет писав:

*І плачу, було, і сміюся, як слухаю ті пісні,
Спасибі тобі, дідусю, за те, що ти дав мені.*

Ліворуч – Василь Симоненко зі своїм маленьким сином Олесем, якому поет присвятив дитячі вірші та казки.

На фото: учні Тернопільської школи № 20 ім. В. Симоненка на могилі поета, надгробок роботи скульптора Станіслава Грабовського, зроблений із граніту.

«Пейзаж села Біївці» Лубенського району, Полтавської області; художник Іван Кулик.

Дякую за увагу, запрошую вас до наступної зали, де ви ознайомитесь із творчістю Василя Симоненка.

III. Ранні вірші та статті В. Симоненка. У одному з інтерв'ю його запитали: «Що ви можете сказати про себе?»

Він відповів: «Що я можу сказати про себе?.. Що так мало прожито і так мізерно мало зроблено. Хочеться бути людиною. Хочеться робити гарне і добре. Хочеться писати такі вірші, які мали б право називатися поезією».

А на запитання: «Чого ви найбільше всього боїтеся?» - він відповів: «Найбільше люблю землю, людей, поезію. Ненавиджу смерть. Найбільше боюся нещирих друзів».

Зверніть увагу на першу і єдину прижиттєву збірку поезій Василя Симоненка «Тиша і грім», видану 1962 р.

Матеріали періоду роботи в газеті «Молодь Черкащини», де В. Симоненко працював із першого дня її створення на посаді завідуючого відділу.

Фотокопії запису акту про шлюб В.Симоненка та народження сина Олеся. На фото: В. Симоненко з дружиною Людмилою та маленьким Олесем.

Критичні матеріали, написані поетом. Фотокопії прижиттєвих газетних публікацій. Фотопортрет В. Симоненка, який використовували під час вечорів пам'яті у Черкаському обласному музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка.

Матеріали періоду роботи в газеті «Молодь Черкащини» та автограф В. Симоненка того ж періоду. Книга Симоненка «Берег Чекань», видана у Мюнхені, що в Німеччині. 1962 р. Сторінки щоденника В. Симоненка вперше були надруковані у Львові 1998 р.

Фотокопія записки, яку поет писав будучи тяжкохворим, 1963 р. Будинок лікарні, де в ніч із 13 на 14 грудня 1963 р. помер поет. Фотокопія акту про смерть та некролог.

На фото: мати В. Симоненка з дружиною та Олесем на могилі поета. На фото: мати Ганна Федорівна Щербань, син Олесь у дорослому віці та онука Мирослава.

Цей куточок поповнився новим, багатим матеріалом з життя В. Симоненка. Календар до 70- річчя з дня народження Симоненка. Двотомник, де вміщені рецензії, вірші та фото, які, можливо, не бачило широке коло читачів. Книга Миколи Сніжка «Оводи Василя Симоненка», подарована випускниками нашої школи.

Друкарська машинка, за якою працював поет. З особистих речей: журналістський квиток, кашкет, радіоприймач, попільничка редакції та чорнильниця.

Барельєф В. Симоненка, робота скульптора Станіслава Грабовського.

Фото Симоненка, надіслане школярами села Біївці.

Вірш тернопільської школярки Діани Дуцик, присвячений поетові:

Знову воскресє вже в новому світі

Ненька-Україна у твоїх вірщах...

Фрагмент ювілейного вечора, який відбувався і Черкаському музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка, де проводився збір коштів на спорудження пам'ятника поетові. Привітання, що

надійшло матері поета від видавництва «Смолоскип» ім. Василя Симоненка у США. Листи від друзів В. Симоненка та шанувальників його творчості. Матеріали про найкращий проект пам'ятника В.Симоненку у Черкасах. Нині він у сквері біля РАЦСУ в центрі нашого міста.

Картина М.Теліженка «Жорна» за одноіменним твором В.Симоненка.

Дякуємо за увагу!

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні видання творів В.Симоненка

1. Симоненко В. Твори : [у 2 т.] / В.Симоненко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – Т.1-2. – ISBN 966-8756-06-1; ISBN 966-8756-07-X
2. Симоненко В. Спадщина : [у 2 т.] / Василь Симоненко; [упоряд. наук. ред. В.Яременко]. – К.: Персонал, 2008. – Т.1-2. – ISBN 978-966-608-963-5; ISBN 978-966-608-964-2
3. Симоненко В. Вибране : Для серед. та старш. шк. віку / В.Симоненко. – К. : Школа, 2002. – 252 с. – (Шкільна хрестоматія). – ISBN 966-661-066-3
4. Симоненко В. Избранная лирика / В.А.Симоненко; пер. с укр. Л.Смирнова; предис. Н.Ушакова. – М. : Мол. гвардия, 1968. – 32 с.
5. Симоненко В. Берег чекань / В.Симоненко; вибір і комент. І.Кошелівця. – К. : Наук. думка, 2001. – 246 . : портр. – ISBN 966-00-0737-X
6. Симоненко В. Вино з троянд / В.Симоненко. – Л. : Каменяр, 1965. – 60 с. – (На добрий вечір. Бібліотечка оповідань)
7. Симоненко В. Вірші, проза, щоденник В.Симоненко // Гончаренко В.А. Сповнений любові та добра... – Черкаси, 1990. – С. 35-100: фотогр.
8. Симоненко В. Вірші : (ще не опубл. або маловідомі) / В.Симоненко // Лищенко О.К. Від імені покоління: (про Василя Симоненка). – К., 2004. – С. 137-172. – Зміст: „Гей, мовчать діброви...”; „Землю люблю я широку мою...”, „Пахнуть ці рими не медом” та ін. – ISBN 966-95944-5-6

9. Симоненко В. Земне тяжіння : поезії / В.А. Симоненко. – К. : Молодь, 1964. – 119 с.: портр.
10. Симоненко В. Лебеді материнства / поезія, проза / В.А. Симоненко; [вступ. ст. О.Гончара]. – Дніпропетровськ: Промінь, 1989. – 224 с.: портр. – (Шкільна бібліотека)
11. Симоненко В. Лебеди материнства : стихи, поэма, сказки : пер. с укр. / Василь Симоненко. – М. : Сов. писатель, 1985. – 175 с.: ил.
12. Симоненко В. Листи до дружини / В.Симоненко; передм. В.Кирилюка // Київ. – 2005. - №7/8. – С. 173-178.
13. Симоненко В. Лебеді материнства. – К., 1981. – С. 17.
14. Симоненко В. На схрещених мечях : вибр. твори : [поезія, проза, ст., щоденник, автобіографії, листи] / В.Симоненко; передм. О.Гончара; післямова, упорядкув. і комент. В.Костюченка. – К. : Пульсари, 2004. – 382 с.: фотогр. – ISBN 966-7671-77-1
15. Симоненко В. Півні на рушниках : оповідання, щоденник / В.Симоненко; упоряд. та авт. вступ. ст. М.Ільницький. – Львів : Каменярь, 1992. – 89 с. – (На добрий вечір). – ISBN 5-7745-0377-1
16. Симоненко В. Поезії / В.А.Симоненко / [упоряд. та прим. В.В.Біленка; вступ. ст. О.Т.Гончара]. – К. : Рад. письменник, 1984. – 246 с.; 1 арк. портр. – (Бібліотека поета)
17. Симоненко В. Поезії / В.Симоненко // Поезія: Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус / уклад. А.Я. Бельдій. – К., 2008. – С. 215-256. – Зміст: „...Не шукав я до тебе...”; „Лебеді материнства”; „Задивлюсь у твої зіниці...” та ін. – ISBN 978-966-00-0735-2
18. Симоненко В. Ти знаєш, що ти – людина : вірші, сонети, поеми, казки, байки / В.Симоненко; передм. та упоряд. В.А. Гончаренко. – К. : Наук. думка, 2005. – 296 с., 8 арк. іл. – Бібліогр. : С. 267-284. – ISBN 966-00-0316-1
19. Симоненко В. Тиша і грім : поезії, проза / В.Симоненко. – Х. : Важпромавтоматика, 2007. – 351 с. – (Серія „Грамота”). – ISBN 978-966-96919-1-0
20. Симоненко В. У твоєму імені живу : поезії, оповід., щоденник, записи, листи / В.Симоненко; упорядкув. та післямова В.Яременка; передм. О.Гончара. – 3-те вид. – К. : Веселка, 2003. – 381 с. : портр., [8] арк. фотоіл.

21. Симоненко В. „Я воскрес, щоб із вами жити”...: [листи до дружини] / В.Симоненко // Любов славетних письменників у листах і в житті. – К., 2008. – С. 185–198; Київ. – 2005. – № 7/8. – С. 172-178.
22. Симоненко В. Я кличу вас у відчаї не гуться : поезії : [вірші, поеми, казки, новели, щоденник] / В.Симоненко; упоряд. : М.Д. Томенко, П.П.Засенко. – К.: Видавн. дім „Власті”, 2002. – 407 с. : іл., портр. – ISBN 966-8121-05-8

Про В.Симоненка

1. Василь Симоненко : (1935-1963) // Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. / За ред. В.Г.Дончика. – К., 1995. – кн. 2., ч. 2: (1960-1990-ті роки). – С. 115-124. – ISBN 5-325-00477-8 (кн. 2. ч. 2)
2. Гончар О. Витязь молоді української поезії : [передмова] / О. Гончар // Симоненко В. На схрещених мечях : вибр. твори / Упорядкув. і комент. В.Костюченка. – К., 2004. – С. 5-9. – ISBN 966-7671-77-1
3. Дзюба І.М. Василь Симоненко // Дзюба І.М. З криниці літ : у 3 т. Т. 3. Літературні портрети; Дніпровський меридіан; Зі спогадів. – К., 2007. – С. 517-533. – ISBN 978-966-518-416-4
4. Олійник Б. Ми були романтики : сл. про Василя Симоненка / Борис Олійник // Літ. Україна. – 2005. – 24 лют. – С. 2
5. Сверстюк Є. „Я для тебе горів” : повертання Василя Симоненка / Євген Сверстюк // Літ. Україна. – 2007. – 12 квіт. – С. 1, 7
6. Сердюк-Баран Л.С. Літопис Щербанівського роду, роду В.А.Симоненка : хто ж вони, наші Щербані? – Черкаси, Відлуння-Плюс, 2003. – 63 с.: іл., портр.
7. Сом М. З матір'ю на самоті / Микола Сом. – К. : Смолоскип, 2005. – 133 с.: іл. – ISBN 966-8499-16-6
8. Ткаченко А.О. Василь Симоненко : нарис життя і творчості / А.О. Ткаченко. – К. : Дніпро, 1990. – 312 с. – ISBN 5-308-00823-X
9. Пахаренко В. Як він ішов...: Духов. профіль Василя Симоненка на тлі його доби...: літературозн. есей / В. Пахаренко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – 51 с. – ISBN 966-8756-09-6

10. Шитова Л.П. Я воскрес, щоб із вами жити : філософія життя і творчості Василя Симоненка. – К. : Вид. Чабаненко Ю.А., 2006. – 111 с. – ISBN 966-8702-30-1
11. Яременко В. „Щоб правду більш не кидали за ґрати...” : літ. портр. В.Симоненка / Василь Яременка. – 3-е вид. – К. : Веселка, 2007. – 23 с. – (Урок літератури) . – ISBN 978-966-01-0452-5
12. Сніжко М. Оводи Василя Симоненка / Микола Сніжко. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2004. – 171 с. : фотогр. – ISBN 966-693-089-7. На шмуцтитулі вміщена автобіографія Симоненка.
13. Одарченко П. Василь Симоненко : (до 45-ліття з дня народж.) / Петро Одарченко. Українська література : зб. вибр. ст. ; ред. О. Зінкевич ; авт. передм. В.Іванисенко. – К., 1995. – С. 169-177. – ISBN 0-914834-66-5
14. Лищенко О.К. Від імені покоління : (про Василя Симоненка). – К. : Акцент, 2004. – 174 с. : іл. – ISBN 966-95944-5-6
15. Життя, мов спалах блискавки : спогади друзів і колег про Василя Симоненка / ред. і упоряд. М.С. Летичевський. – Черкаси : Черкаспресфото, 1991. – 72 с. : фотоіл.
16. Вакуленко П. В гостях у матері поета : [спогад] / П.Вакуленко // Хроніка-2000 : укр. культурол. альм. – К., 2001. – Вип. 45/46 : Черкаський край – земля Богдана і Тараса. – С. 637-639
17. Буряченко С.Я. Кризь болотну тишу – до весняного грому : спогади про Василя Симоненка / С.Я. Буряченко / [передне слово С.С. Беляєвої, А.О.Ткаченка]. – К. : Смолоскип, 2001. – 123 с. : іл. – ISBN 966-7332-55-1
18. Засенко П. До глибини народного гніву : спогад-есе / П.Засенко // Холод. Яр. – Черкаси, 2003. – № 1. – С. 108-144.
19. Наєнко М. ...Щоб із нами жити : з виступу в с. Біївцях з нагоди 70-ліття В.Симоненка / М.Наєнко // Літ. Україна. – 2005. – 20 січ. – С. 1
20. Смолянський Ю. Симоненкова любов : до 70-річчя від дня народж. видат. поета / Юрій Смолянський // Дзвін. – 2005. – Чис. 1. – С. 105-124 : фотоіл.
21. Холодний Яр : часопис Черкас. обл. орг. Нац. спілки письмен. України : [вип. присвяч. В.Симоненку]. – Черкаси : Відлуння-Плюс. – 2004. - №4. – 320 с.
22. Кореневич Л. Невиправний мрійник і поет : Василь Симоненко на рипучім гіллі газет. красномовства // Кореневич Л. Як по

- струні безодню...: кілька особистих сторінок до біогр. шістдесятництва. – К., 2004. – С. 208-224
23. Шпиталь І. Духовна окраса нації / Іван Шпиталь // Укр. слово. – 2008. – 17-23 груд. (№ 51). – С. 1, 6; 23-30 груд. (№52). – С. 5-6.
 24. Тарнашинська Л. Поетика „поривань” Василя Симоненка як естетична норма // Сучасний погляд на літературу : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.Драгоманова. – К., 2006. – Вип. 10. – С. 276-289.
 25. Симоненко Василь Андрійович // Шевченківські лауреати, 1962-2001 : енцикл. довід. / авт.-упоряд. М.Г. Лабінський. – К., 2001. – С. 485-488 : портр. – ISBN 966-7575-29-2
 26. Василь Симоненко // Новий довідник : укр. мова. укр. л-ра. 5-е вид. / М.Радишевська, В.Михайлюта, Т.Корольова та ін. – К., 2008. – С. 787-790. – ISBN 978-966-8055-08-9
 27. Нартов В. Василь Симоненко // Нартов В. Видатні особистості України : факти, док., оцінки. – Х., 2007. – С. 280-285. – ISBN 978-966-343-564-0
 28. Василь Симоненко (1935-1963) // Усі українські письменники : біогр. нарис ; літ.-худож. огляд : перелік основних творів ; л-ра для додаткового користування : термінолог. слов. – Х., 2008. – С. 34-37. – ISBN 978-966-670-578-8
 29. Про витязя слова : рядки поет. Симоненкіани / уклад. та авт. вступ. ст. В.Т. Поліщук. – Черкаси : Брама, 2002. – 102 с. : іл.
 30. Тиша і грім Василя Симоненка : біобібліогр. покажч. / Черкас. обл. б-ка для юнацтва ім. В.Симоненка; авт.-уклад. Н. Філахтова. – Черкаси, 2005. – 77 с.
 31. Василь Симоненко : „Україно, ти моя молитва...” : біобібліогр. нарис / авт. нарису Л.Тарнашинська ; бібліограф-упоряд. Г. Гамалій. – К., 2007. – 120 с.

Ілюстрації

1. Кулик І. Василь Симоненко : [портрет] / І.Кулик // Укр. сл. – 2005. – 12-18 січ. – С. 10
2. Клименко В.І. Василь Симоненко : портрет; кольор. репрод. // Клименко В.І. Свою Україну любіть : альбом. – Черкаси, 2003. – С. 37
3. Горська А. Портрет В.Симоненка. Початок 60-х рр. : репродукція // Дивослово. – 2004. - №9 . – 3-тя с. обкл.

4. Осадчий І.Ф. Три роки поруч : фотоальбом / І.Ф.Осадчий. – Черкаси: Сіяч, 1998. – 71 с. : фотогр.
5. [Фотографії] // Сніжко М. Оводи Василя Симоненка. – Черкаси, 2004. – Вкл. арк. між с. 32-33 (6 л.)
6. Таким був Василь Симоненко у Черкасах; Був такий, хоч далеко і не шевченківський етап у житті поета; Щасливе сімейство : [чорно-білі репрод. фотогр., підписи Ю. Смолянського] // Смолянський Ю. Симоненкова любов : до 70-річчя від дня народж. видат. поета. – Дзвін. – 2005. – Вип. 1. – С. 107, 112, 114.
7. Гончаренко В. Закоханий палко у Шевченківський край; До симоненківського родоводу; У вінок симоненківської слави // Володимир Гончаренко // Сповнений любові та добра / Авт. та упоряд. В.Гончаренко. – Черкаси, 1990. – С. 5-34: фотоіл. – ISBN 5-7707-0508-6
8. Стус В. Серед грому і тиші // Сучасність. – 1995. – Ч. 1. – С. 145.

За даними Національної парламентської бібліотеки України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://old.nplu.org/ua/>

ВІРШІ ПРО УКРАЇНУ В. СИМОНЕНКА

Україні

Коли крізь розпач випнуться надії
 І загудуть на вітрі степовім,
 Я тоді твоїм ім'ям радію
 І сумую іменем твоїм.

Коли грозює далеч неокрая
 У передгроззі дикім і німім,
 Я твоїм ім'ям благословляю,
 Проклинаю іменем твоїм.

Коли мечами злоба небо крає
 І крушить твою вроду вікову,
 Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
 І в твоєму імені живу!

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.

Нам і те не добавляє слави,
Що вони від чужоземних сил
Заступили землю кучеряву
Горами високими могил.

Бо коли, закохані в минуле,
Прогуляєм свій великий час,
Наша лінь нікого не розчулить,
Слава ж та відмовиться від нас.

Спогади, докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть вони?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе!

Земле рідна! Мозок мій світліє...

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай його земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне

Українська мелодія

Довго тужить сумна бандура
Про діла у старій сивині,
І якусь невідому зажуру
Навіває та пісня мені.

Не мелодія — збурена рана,
Не слова, а безжальні голки,
Тільки бачу не сині лимани

І не горді козацькі полки.

А ввижається — там, біля шляху,
На потоптаній кіньми траві
Жирний ворон, мов чорна папаха,
На козацькій сидить голові.

А нав-круг по-ру-ба-ні
До-си-на-ють сни,
І да-ле-ко бу-бо-ни
Кли-чуть до вій-ни.

Україно, п'ю твої зіниці...
Україно, п'ю твої зіниці!
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо2,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуеш — битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,

Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

Лебеді материнства

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибку казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пуцу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні,

Лопотіли крилати і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмельні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Крапля в морі

На світі законів немало,
Я нагадаю один:
Щоб море не висихало,
Потрібно багато краплин.

Але в штормову годину,
Як море бурунить гнів,
Потрібна зайва краплина,
Щоб вийшло воно з берегів.

*З сайту Вільна енциклопедія Вікіпедія
[Електронний ресурс.] –Режим
доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>*

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПООП
Зам. № 1370 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1